

ВІКТОР ЧАБАНЕНКО
/Запорізький університет/

ЕТНОЛОГІЧНА ІДЕЯ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

1. Широта наукових інтересів В.Гнатюка - вражаюча. Здається, немає такої гуманітарної дисципліни, проблем якої не торкався б у своїх численних працях видатний учений і громадський діяч. Його спадщина сповнена багатьма цінними ідеями, що не втратили своєї актуальності й по сьогодні. Серед них найважливішою, провідною є ідея етнічної єдності українців.

2. Названа ідея пронизує всі славістичні студії В.Гнатюка, а надто статті "Двілей І.В.Ягича", "Франтішек Ржегорж", "Гліб Іванович Успенський", "Зносини українців із сербами" та відгуки на роботи Ю.Карського, О.Кольберга, М.Никифоровського, І.Полівки, П.Шейна, М.Федоровського, А.Фішера й ін. Дослідження білоруських, польських, чеських, словацьких учених цікавлять нашого рецензента перш за все в стосунку до етнокультурної самобутності слов'янських народів, а отже, й до етнокультурної самобутності та етнічної спільності його рідного народу.

3. Потужною патріотичною силою натхнені фольклористичні роботи В.Гнатюка "Українська народна словесність" і "Пісенні новотвори в українсько-руській народній словесності". Керуючись своєю провідною ідеєю, при рецензуванні фольклорних збірок і фольклористичних праць учений однаковою мірою цікавиться, як тими із них, що репрезентують усну поетичну творчість населення Наддніпрянської України, так і тими, що репрезентують фольклор жителів західноукраїнських земель. Звичайно, він користувався порівняльно-історичним методом і постійно наголошував на спільності витоків українсь-

кого народнопісничого слова та на духовній єдності його носіїв. У такий спосіб учений робив явний виклик зловорожим політичним доктринам, що панували по обидва боки тодішнього австро-російського імперського кордону.

4. Велика прихильність В.Гнатюка до ідеї про етнічну неподільність українців простежується і в його мовознавчих ороботах. Торкаючись різних питань діалектології /"Русини Пряшівської єпархії і їх говори", "До бойківського говору", "Чи бачванський говір словацький?"/, орфографії /"В справі української правописи"/, стилістики /"Чи слово "ніп" образливе?"/, історичної граматики /"Останки аориста в нашій мові"/ та історії української мови /"Чи можливе тепер у нас уєдностайненє літературної мови й правописи?"/, він намагається переконати своїх читачів у тому, що наша єдність як нації можлива лише за умови вироблення єдиної літературної мови і введення її в усі сфери суспільного життя.

5. Ясна річ, що думки про етнічну єдність та самобутність українців найповніше виражені в етнографічних працях В.Гнатюка, зокрема в таких, як-от: "Дещо про Русь Угорську", "Причинок до історії зносин галицьких і угорських русинів", "Народна пожива на Бойківщині", "Останки передхристиянського релігійного світогляду наших предків", "Купання і падення відьм у Галичині", "Причинки до пізнання Гуцульщини", "Кубанщина й кубанські українці", "Чи закарпатські українці автохтони?", "Гуцули" і в деяких інших.

6. Значне ідейно-патріотичне навантаження несе на собі й Гнатюкова публіцистика. В цілому ряді журнальних та газетних статей і заміток /"Угроруська мізерія", "Як австрійський уряд був зацікавився бойками", "Австрійська конституція в цифрах", "Москофільська наука", "Бретик між москофілами", "Відродження угорських русинів", "Безцільні заходи"/ Володимир Михайлович виступає

ревним оборонцем національних прав рідного народу, наголошуючи на його споконвічному бажанні етнічного самовизначення й духовної консолідації. З-поміж усного публіцистичного доробку вченого вирізняється написана 1896-го року разом з І.Франком велика полемічна стаття "І ми в Європі", що має підзаголовок "Протест галицьких русинів проти мадярського тисячоліття". Тут захищається престиж українців як єдиного, дуже давнього й талановитого європейського етносу, характеризується його внесок у європейську цивілізацію.

7. У час новітнього відродження України провідна етнологічна ідея В.Гнатюка набуває особливого звучання. Вона може бути з успіхом використана демократичною громадськістю в її змаганнях за гідне місце нашого народу серед світової співдружності націй.

НАДІЯ ЦИЦАЛЮК

/Харківський інститут

мистецтв ім.І.Котляревського/

БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ФОЛЬКЛОРНОГО ПРОЦЕСУ В
ОБГРУНТУВАННІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

І. В.Гнатюк обстоював теорію про безперервний розвиток пісенної творчості українського народу, виступаючи проти ідей згасання народної пісні та поезії, вказуючи, що "зовсім необґрунтовані нарікання на загальний загин народної творчості", що "не можна собі навіть представити, щоби така хвиля у мільйонного народу могла коли прийти", що "цілковитий загин народної поезії означав би й загин народу" /Гнатюк В.М. Вибрані статті про народну творчість.- К.: Наукова думка, 1966.-С.86/. Поступово можуть зникати певні пісні, бо пісенний репертуар має свої границі, поза які не переходить, бо для цього вже нема відповідного соціального ґрунту, але їх місце заступають нові. Істинність своїх думок Гнатюк теоре-